

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő :

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Tizenötödik évfolyam.

IX. füzet.

Szeptember 1876.

Előfizetési díj egy évre: azok számára kik az „Országos Erdészeti-Egyesületnek” nem tagjai 8 frt; tagok számára az évi 5 frt alapítványi kamat, vagy évdi beküldése mellett csak 3 frt.

*Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, a várbán, Disz-tér 12. sz. a. I. em.
A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.*

Az erdészet a szegedi országos kiállításon.

A szegedi országos kiállítás tervezői hazánk termelési és iparképességét kívánták előtűntettetni saját tűzhelyünknel, idegen versenytárs nélkül. Külföldön, gazdag, kifejezett iparral bíró nemzetekkel méltó versenyre lépni nehezebb; a gyengébb, a kisebb, a hatalmasok, a nagyok között eltörpül; de itthon, a közelben, ha meg van a jó akarat, illetőleg fölsímettetett általánosságban a cél fontossága, aránylag nagyot lehet elérni. Ha iparosaink, gyárosaink és földbirtokosaink az anyagi áldozatok által vissza nem riasztva saját érdekük és nemzeti büszkeségünk kedvéért, tehát önérdek és hazafiság által ösztönözve, sikra szállanak: a magyar nemzet, sőt a velünk kereskedelmi összeköttetésekben álló vagy lépni kívánó világ a szegedi kiállításon megláthatja, mire képes anyagi téren a magyar nemzet.

Mennyiben lett e cél elérve az ipar és mezőgazdaság terén, arról ítéletet mondani nem tartjuk magunkat hivatot-

taknak; de hogy erdészetünk nincsen méltán képviselve, azt, fájdalom constatálni vagyunk kénytelenek. A kiállítás bejárása után ismételve meg kellett győződnünk arról, hogy nemzetünk még mai napig nem ismerte föl erdőgazdaságának fontosságát. Még nem ébredt azon öntudatra, mily kincset bir erdeiben és mily tekintélyes kiviteli cikkeknek képeznek erdőterményei.

Ezen állításunk bizonyítására mellesleg megemlítjük azt is, hogy igen kevés az, mit az ország az erdészet emelésére tesz, s hogy törvényhozásunk még mindig késik, s ki tudja meddig, az annyira szükséges erdőtörvény meghozásával.

Sem a nyers termelés, sem a faipar nincsenek kellőleg képviselve. Mi, kik ismerjük hazánk erdeinek tekintélyes részét, láttuk az azokban pezsgő életet, az ipart, s a kivített a világ minden részei felé; elvártuk volna, hogy ezen ipar, ezen termelési képesség az ország egyik legtekintélyesebb fapiaczán, a Tisza partján fekvő Szegeden egész nagyszerűségében fog megjelenni.

Hogy ez meg nem történt, azt mi nem indolentiának, hanem téves fölfogásnak vagyunk hajlandók tulajdonítani. Volt alkalmunk nyilatkozatokat hallani: csak azt kell kiállítani, a mit itthon úgy sem tudunk eladni. Nézetünk szerint a kiállítás célja nem csak kereskedelmi, hanem főleg productionális képességünk bemutatása a világnak s magunknak. A honfiui büszkeség igényli, hogy gazdaságunkat, anyagi erőképességünket előtüntessük.

Azt mondják, Magyarország gazdagságát terményei képezik. Hol vannak hát azok? Elő kell mutatni mindazt, a mi van. Hadd lássa a világ, hogy mi cultur-nemzet vagyunk, hogy van mit aprítani a tejbe. Hogy a külföld nem csak behozhat árukat, hanem ki is vihet.

A legszegényebb paraszt szereti másoknak mutogatni gazdagságát, vásárra hajtja ökreit, lovait, nem hogy eladja, de hogy megbámulják. Hát urainkban hiányzanék e büszkeség?

Nem hisszük. Saját magunkban keresem inkább a hibát; mi erdészek elmulasztottunk buzdítani, lelkesíteni a kiállításra. Talán meg is történt volna ez, ha a kiállítás szervezői minket is számításba vettek volna. Tudtunkkal a rendező bizottságban szakképzett erdész nincs is; nem tudjuk van-e a juri tagjai között. *)

Reméljük, ha nemzetünk még egyszer rendez kiállítást, a mi bizonyára csak hasznos lehet, akkor ezen általunk kiderített hiba orvosolva leend, és erdészetünk is méltó képviseltetést fog nyerni. Vagy talán nem is lenne czéltalan, ha egy országos erdészeti kiállítás eszmájével komolyan foglalkoznánk.

Ha, mint fönnebb említettük, általánosságban nem ismeretett föl a kiállítás fontossága erdészeti tekintetben, örömkünkre szolgál constatálhatni, hogy gróf Károlyi György ő excellentiája, és a cs. kir. szab. osztr. államvaspálya-társaság e téren méltán képviseltették szakunkat. Kiállításait majd a részletes leírásnál behatóbban fogjuk ismertetni.

* * *

A ki az erdőtermények kiállítását keresi a cathalogus szerint, az I. osztályba igyekszik, melynek főirata: erdőtermények és nehezebb faipar.

Már maga a helyiség megválasztása szerencsétlen. Az udvarra nyíló pincze, melyet alig lehet megtalálni, s melynek szűk hézagába valami nagyszerűbbet elhelyezni nem is lehet. E czélra, valamint a mezőgazdaság és kivált vasgár-ipar számára külön nagyobb pavillonokat kellett volna építeni, melyekbe, s melyek körül ezen tekintélyes productionális ágak

*) A bíráló bizottságba a budapesti kiállítók részéről e lapok szerkesztője volt megválasztva, de véletlenül közbejött családi-akadály miatt nem vehetett abban részt.

kényelmesen elhelyezhették volna, gyakran igen voluminosus és nagy súlylyal bíró terményeiket.

A czimnek nem is felel meg a kiállítás. Röviden ide iktatjuk, mit találtunk benne a megnyitás napján :

Gotthilf Ferencz és fiai: nyár, cseresnye, hárs, török mogyoró, tölgy, fenyő, kőris, juhar, dió és szil fournirok és párkányok.

Nagyvárad központi börtön: rabok által készített fa- és esztergályos munkák.

Frankl B. Budapest butoranyagok be- és kiviteli üzlete: fournirok és kis fagyüjtemény, melyeneket tanintézetek használnak.

Pintér, Pécs: parquettek (igen szép munka).

Kiss László: hordó és néhány donga.

Pester Holzindustrie Gesellschaft des Herzog, Hirsch, Kohner, Müller und Schweiger: parquettek.

Ludwig Benisch: Haupt-Lager echt amerikanischer Holzstifte in Szegedin (Ungarn). Ez a cég úgy látszik, s némely másik azt gondolta, hogy Magyarországon meg nem értik, ha németül nem nyomatja árjegyzékét. Mint czime mutatja faszegeket állított ki.

Winkle Adolf kádármester Budapestről. Kádármunkák, konyhaszerek, kosarak.

Gróf Zay Albert, Zay-Ugrócz: faszegek. Egy köteg igen szép cser.

Semmi több. Az üresen maradt tér téglá és égetett agyagmunkákkal kitöltve úgy a hogy lehetett.

Mielőtt még a két nagyobb és érdekesebb gyűjtemény leírására átmennénk, megemlékezünk a tiszavidéki fakereskedők kiállításáról.

Ezek az udvaron vannak elhelyezve. Törökbecsei

gőzfűrészesz Milko Vilmos és fia; Löwy Sámuel és társa gőzfűrészgár, Szeged; Pálmay sat. kiállítottak igen szép első rendű deszkákat (48 kr pr. c'), zsindelet (1000-e 6 frt), fenyőszálakat, keréktalp és küllőket. Megemlítendőnek tartjuk itt a Löwy által kiállított fekete nyárdeszkákat. A síkföldön és Erdélyben a fekete nyár törzsrét rendkívüli csomoros növés jellemzi, úgy hogy mi azt hajlandók vagyunk külön válfajnak tekinteni (nevezhetők csomoros nyárnak). Ezen csomoros törzsből fűrészelt deszkák és fournirok igen szép habos erezettel bírván, butorgyárosok által jól fizettetnek meg. A kiállított circa 2 m. hoszm., 3 cm. széles és 2 cm. vastag deszkák, ára 4 frt. Tehát homokon érdemes terjeszteni a fekete nyárt.

A tiszavidéki fakereskedők kiállítása meggyőzhet mindenkét a máramarosi fa kitűnő voltáról. Sajnálni lehet, hogy a magyar kincstár, melynek kiváló érdekében feküdt volna az országnak és világnak megmutatni, mily kitűnő és szép a máramarosi fa, ezen kedvező alkalmat elszalasztotta. De mulasztását menthetők találjuk, látván, hogy más productiv dolgokra is alig juttat vagy juttathat kormányunk pénzt.

Mi részünkről czélszerűnek tartottuk volna, ha a máramarosi erdőtermények és gyártmányok nagyszerű választékosságukban kiállítottak volna. Még a legnagyobb szálfák kiállítása sem került volna sokba a Tiszán. Ez alkalommal be lehetett volna mutatni az egész kezelést. És összehasonlító kísérletek által kimutatni lehetett volna, hogy a budapesti építkezésnél észlelt romlása a fának, más okban keresendő.

Mielőtt a nagyobb kiállítások leírására átmennénk, meg kell még említenünk a Tonnettek honi versenytársát Harnisch és társai besztérczebányai tömören hajlitott-fa butorgyárát. Ezen cég gyártmányai semmiben sem maradnak hátra a Tonnettek gyártmányai mögött, s árai igen jutányosak.

A kiállító tanintézetek között megemlítjük a debreczeni gazdasági felsőbb tanintézetet, melynek segédtanára Török Gábor, egy nagy szorgalommal és csinnal készített termési táblát állított ki. Kár, hogy e szépen rajzolt táblának nem jutott méltó hely. Reméljük, hogy ezen lapokban közölni fog, most csak az eredményeket regisztráljuk.

A kocsányos tölgy termési viszonyai futóhomok talajon, 60 éves korban. Sarjerdő.

I. termőh. jóság,	207 m. átl. növ.,	3·4 m. átlh. max.	30—35 év.
II. " " "	179 " " "	2·9 " " "	30—35 "
III. " " "	151 " " "	2·5 " " "	35—40 "
IV. " " "	122 " " "	2·03 " " "	40 "
V. " " "	85 " " "	1·42 " " "	40 "

* * *

Gróf Károlyi György gyűjteményes kiállítása.

Ezen kiállítás földszint balra, a szögletteremben, mezőgazdasági termény; bor, parádi üveggyár, köszén stb. kívül gazdag erdészeti tárgyakban.

Mint fő erdei gyártmány a donga van bemutatva.

60, 35, 15 akós dongák, 65, 30, 12 akós fenekek párjával. Salánkról egy-egy tábla fenék; 6, 15, 25 akós donga Biltekről; $58/3$, $36/1$, $36/2$, $36/1\frac{1}{2}$ francia donga Szokondról; 1 hordó 40 akós, 1 hordó 10 akós bodnárfa; 3 tábla 20, 3 tábla 5, 2, 1 akós donga és fenék; tíz-tíz darab $36/1$, $30/1$, $24/1$, $18/1$ francia donga Józsefházáról. Ez utóbbiak és a Salánkiak Pokupcsics Gyula fakereskedő, a többi uradalmi készítmény. Ezen gyártmányok oly állapotban és oly módon vannak felállítva, mint a kereskedelmi világban az szokásos. A szem megvesztegetésére semmi sem történt. A szakember ugyanis ítélni foghat róluk s elismerendi, hogy az árú kitűnő.

Továbbá ki vannak állítva ágyúkerék-talpak szilfából és ugyanoly küllők tölgyfából; közönséges keréktalpak nyír, szil, kőris és juharfából. A nyír keréktalpak kivált a Nyírség homokerdeiben nagy mennyiségben előállíthatók.

Kerékgyártófából még vannak kocsik, küllők, löcsők, orsó-pálczák gyertyán és somfából, malomkerék-fogak, targonczák bükkfából. Szántalpak kőrisfából, szekérrudak nyír- és bükkfából.

Sétabotok nyers állapotban, annak előtüntetésére, hogy a síkföldi erdők cserőczéjéből ilyeneket nagy mennyiségben lehetne előállítani.

Tölgy- és nyárfa-zsindely, élesmosó, szappangyökér, nyírfa-seprűk, teknők, tálak, lapátok, hárs-, tölgy- és kőrisfa-szén, nyers hamu, fekete hamuzsir, calcinált hamuzsir. Ez utóbbi azon erdőkben készíttetik, melyekben a fának elegendő kelen-dősége nincsen, különben kiváltképen elélemedett bükk- és cserfából égettetik e célra a hamu, s első minőségű árú, mely jó keletnek örvend, s évente circa egy és fél ezer forintot hoz be.

Magvakból csak ákácsmag van kiállítva; a tölgy és más magvak még nem lévén megérve. Az ákácsmagból van eladó 10 hektoliter. Gubacs, idei termés. Cser és cserpróbák a nyírről. Ez utóbbiaknál meg kell említenünk, miszerint némely héjdarabok (simacser=Spiegelrinde) szárazon 5 centiméter vastagok.

Vadászokat igen érdeklő az őzagancs-gyűjtemény. Ez kép alakjában van kiállítva s igen szép, erős s néhány kiválólag abnormis agancsot tartalmaz. Kiemelendő egy unicornus, egy három rózsás, egy tizbogu, melynek két túlke összenővén, kézcsukló vastagsággal bír. Egy igen erős vadkan-fő kitömve. Az állat kizsigerelve 295 fontot nyomott. Szarvas-agancsok, melyek azáltal nevezeteseek, hogy például az egyik páratlan,

10 a villás korban. Ezen túlerős növés homoki erdei vadaskertben föltünő. Különben a p.-teremi vadaskert szarvasai e tekintetben nevezeteseek. A vadászati gyűjtemény a kitünő vadász, gróf Károlyi Victoré, s igen izletesen van kiállítva és szépségre díszét képezi a kiállításnak.

Kiállítva vannak továbbá hasábok. Ez ugyan nem szokásos, de a fa hasadási képességének előtűntetésére igen alkalmas.

Látható például egy 37 centiméter széles hasáb. A vastagság a héjnal legfellebb 15 centiméter. Ezen hasábok szakértők részéről igen nagy dicséretnek örvendenek. Kár, hogy a teremben nem akadván helyük, a folyóson, meglehetősen sötét helyen, kellett elhelyezni.

Végre ki van állítva egy korong-gyűjtemény. Ebből különösen megemlítést érdemelnek a nyári homokerdőkből származó 1 méter átlót meghaladó tölgykorongok; melyek illusztrálására szolgálnak annak, hogy a futóhomoknak is vannak részei, melyek igen jól nevelik a fát. A homokon csak úgy látni különféleségeket a termőhelyi jóságban, az első osztálytól egész le a terméketlenségig, mint az agyagok, mészs és más sziklák talaján.

Ezen fennebb vázolt gyűjteményes kiállítás megtekintését bátran ajánlhatjuk Szegeden megforduló szaktársainknak, s reméljük, véleményük meg fog egyezni a miénkkel, hogy az ott páratlanul áll, de abszolút becszel is bír.

A cs. és k. szab. osztrák államvaspálya-társaság kiállítása.

Ezen kiállítás lenn az udvaron van elhelyezve, külön pavillonban.

A társaság birtokai Krassómegyében fekszenek, s ki vannak állítva gazdag választékosságban bánya-, huta-, gazdasági és erdőtermények.

Mi csak ez utóbbiak ismertetésére szorítkozunk.

Nyír székérrudak és löcsök, nyers és kidolgozott állapotban, nyírfa-korongok és keréktalpak. Ezekre nézve a társulat piacot keres. A nyírt erdei gyomnak tekinti, mely a magasabb korosztályokba felvehető nem lévén, áterdőlések alkalmával tömegesebben volna értékesítendő, a mennyiben lehet mint szerfa. Hivatva lenne az Alföldet látni el ily fával a társulat, mint a Nyírség annak felső részét, Biharmegyét, a Kúnságot sat.

Láthatók itt igen szép szódok (hársfa) deszkák és pallók Bognácskáról, eres, habos nyír-deszkák butordíszítésre, hárs (háncs), igen szép faszén, cser hántott és zúzott állapotban sat.

Igen érdekes a növénycsemete, rügy-, mag- és fagyűjtemény 77 fa- és cserjenemből összeállítva.

Ennek odaajándékozásával a társulat erdészeti akadémiánkat boldoggá tehetné. A növény- és kisebb csemete-lenyomatok bádogtokokban vannak elhelyezve üveg alatt, mely tokok ládának fiókjait képezik kívül a felirattal. Az egész igen nagy csinnal és szakavatottsággal van összeállítva és bármely kiállításon megállaná helyét.

Ezen gyűjteményből ránk nézve érdekes, hogy ott vadon meglehetősen gyakorta előfordul mint őslakó a *Quercus conferta* és *carpinus orientalis*. Ez utóbbi az erdőtenyészet felső határán. Levelei kisebbek a közönséges gyertyánénál, a maglepel hegye tompán kikerekített és fűrészelt, míg a közönségesé hármas és éle ép. A *quercus confertát* magyar tölgynek nevezik, levelei molyhosak és ülők. A *quercus subert* ertvényezik m. p. jó eredménynyel. Már vannak karvastagságu fáik; a héj még vékony és kevés dugaszanyagot tartalmaz.

Különös megemlítést érdemelnek az írás- és rajzbeli kiállítások. Elő van tüntetve az egész kezelet, berendezés. A rajzok gyönyörűek. Ezek közül megemlítünk különösen egyet:

Graphische Darstellung des concreten und normalen Altersclassen-Verhältnisses und Holzvorrathes, sowie Vorrathsüberschusses dann des Normal und laut Revision ermittelten Etats. Ezen graphicus előtűtetés igen egyszerű s könnyen áttekinthető. A terület vörös vonallal határolt négyszög, mely annyi részre van osztva, a hány a korosztály. (A normál terület.) Ebben a fokozatosan világosabb vagy sötétebb kék szín (neutral ténia) a konkrét területet jelöli, szintugy az arra fektetett barnás-sárga a fakészletet. Egy diagonál vonal a normál fakészletet tünteti elő, melyen a konkrét fakészlet túlhalad vagy alatta marad. A fakészleti többlet a quadratok fölött fekete, a hiány vonalzott arányos négyszögek által van előtűtetve. A normál és tényleges hozam két egymás mellett fekvő négyszög, az ábra alatt, melynek különböző nagysága teszi szemlélhetővé a meglevő különbséget a két hozam között.

Ki van állitva kéziratban a társulat megbizásából Vorreith János erdőfelügyelő által német nyelven irt munka: Das Kohlungsgewerbe auf der banater Domäne und die Transport-Anstalten. Rövid átpillantás után tartalmáról nem ítélnünk, de a rajzokon sok újat és érdekeset vettünk észre. Minden-esetre szakunk érdekében csak óhajtani lehet, hogy a társulat a munkát, melyre már eddig annyit áldozott kinyomassa.

Ajánljuk ezen rajzok megtekintését a kiállítás látogatóinak, mert azokból a jól berendezett erdőgazdaság nagyszerűségéről igen jó képet nyerhetnek. *Illés Nándor.*

A többes pengéjű keretfűrészek jóságának kérdéséhez.

Az „Erdészeti Lapok“ f. évi IV-ik füzetében Maderspach Viktor ur egy cikket közöl, melyben a többes pengéjű keretfűrészek rendszeréről, s azoknak hajtásáról értekezvén,